

PUTEREA DE STAT FORMĂ INSTITUȚIONALIZATĂ A SUVERANITĂȚII NAȚIONALE

STATE POWER AS THE INSTITUTIONALIZED FORM OF NATIONAL SOVEREIGNTY

Alexandru ARSENI, dr. hab., prof. univ.,

Universitatea de Stat din Moldova

E-mail: alexandru.arsene001@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-5068-6934

*„ ... este o mare diferență între a supune
o mulțime și a guverna o societate”*

(J.-J. Rousseau)

Rezumat: În doctrină și în viața politică „suveranitatea națională” și „puterea de stat” sunt tratate ca două entități politico-juridice distincte care nu au legătură dialectică între ele.

În articolul dat vom demonstra că „puterea de stat” derivă, în mod natural din „suveranitatea națională” comportându-i și unele proprietăți.

Cuvinte-cheie: suveranitate națională, proprietăți; unicitate, indivizibilitate, inalienabilitate, imprescriptibilitate, prerogative: legislativă, executivă, judecătorească; supremație, independență

Abstract: In both legal doctrine and political discourse, “national sovereignty” and “state power” are frequently treated as two distinct politico-legal entities lacking a dialectical connection. The present article seeks to demonstrate that state power derives naturally from national sovereignty, embodying and expressing certain of its inherent attributes.

Keywords: national sovereignty, attributes, unity, indivisibility, inalienability, imprescriptibility, legislative, executive, and judicial prerogatives; supremacy, independence

Adnotare.

Orice societate umană organizată politico-juridicește în respectivul stat, în mod natural deține capacitatea de suveranitate, adică stăpână pe propria soartă, asigurată nemijlocit, direct sau prin delegare. Astfel se impune coordonarea exercitării puterii atât în mod direct, cât și prin reprezentare.

Anume, pe această cale s-au consolidat și cristalizat două universuri distincte, dar organic și dialectic legate. Pe de o parte, suveranitatea națională, iar pe de altă parte, puterea de stat.

În prezenta lucrare vom elucida caracteristicile suveranității naționale, din care derivă puterea de stat. Or tocmai legitimitatea puterii de stat derivă din spiritul și natura suveranității naționale.

Scopul cercetării rezidă în argumentarea imperativă a legitimității puterii de stat doar în suveranitatea națională, puterea supremă a poporului.

În acest context următoarele sunt **obiectivele** urmărite:

- identificarea proprietăților inerente suveranității naționale;
- determinarea prerogativelor care dezvăluie esența suveranității naționale;
- elucidarea suveranității puterii de stat.

1. **Proprietățile inerente suveranității naționale**

Suveranitatea națională în litera și sprijinul ei posedă în mod natural următoarele proprietăți

exclusive: unicitatea, indivizibilitatea, inalienabilitatea și imprescriptibilitatea.

- Suveranitatea națională este „unică”, adică ea nu se partajează între cetățenii ce locuiesc pe teritoriul statului;
- Suveranitatea națională este „indivizibilă”, cu alte cuvinte nici o persoană nu o poate exercita cu titlu personal;
- Suveranitatea națională este „inalienabilă” în sensul că, Națiunea, implicit purtătorul ei poporul, nu poate, printr-un contract social sau pact de supunere, să-și înstrăineze definitiv și irevocabil suveranitatea, în profilul unei sau mai multor persoane, sau altui stat sau suprastructură statală. O asemenea înstrăinare este de neconceput, întrucât voința generală este organic legată de persoana-națiune, astfel încât aceasta nu și-o poate aliena, după cum un individ nu poate să înstrăineze altuia voința sa,
- Suveranitatea este „imprescriptibilă”, ceea ce înseamnă că „un uzurpator oricât de îndelungat timp ar exercita suveranitatea nu devine titularul ei prin uzucapiune”¹.

Așa fiind concepută și argumentată suveranitatea națională, exercitarea ei se manifestă în trei prerogative exclusive și anume: cea legislativă, cea executivă și cea judecătorească. Totodată practica constituțională a reușit să „organizeze astfel exercitarea atributelor suveranității de diferite organe, încât, pe de o parte, să fie asigurată și unitatea necesară, și, pe de altă parte, să poată fi evitată această concentrare a puterilor în mâna unui singur om care ar duce la despotism”².

Piatra de temelie în prerogativele suveranității naționale este prerogativa legislativă, exercitarea căreia îi revine Parlamentului în calitatea sa de organ reprezentativ suprem al poporului, organ de exercitare a suveranității naționale prin reprezentare.

În acest context două sunt problemele: procedura de delegare a exercitării suveranității naționale prin reprezentare și cine poate fi investit cu această funcție, adică cine poate fi ales.

Respectiv, art.21, alin.3 din Declarația Universală a Drepturilor Omului stabilește: „Voința poporului este baza puterii de stat, această voință trebuie să fie exprimată prin alegeri oneste care trebuie să aibă loc periodic, prin sufragiu universal, egal și prin vot secret sau după o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului”³.

Iar art.38 alin.(1) din Constituție stipulează că „Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat”⁴.

2. *Exercitarea suveranității naționale prin reprezentare*

În conformitate cu prevederile art.60, alin.(1) din Constituție „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului ... și unica autoritate legislativă”. Astfel, „Parlamentul se înfățișează într-o dublă ipostază: a) organ reprezentativ suprem al poporului și b) unica autoritate legislativă”.

În calitate de instituție politico-etatică, și, respectiv, subiect de drept constituțional și totodată de drept parlamentar, „Parlamentul este compus din 100 deputați”. Iar art.61 alin.(1) din Constituție stabilește că „Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat”.

¹ DRĂGANU Tudor. Drept constituțional și instituții politice. Tratat elementar. Vol.1. București: SC Lumina Tipo SRL, 2000.

² STERE Constantin. Curs de drept constituțional. Chișinău: Cartier juridic, Tipograf. „Bons Offices”, 2016. ISBN 978-9975-79-951-5., p. 48

³ Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 Decembrie 1948. Aderat la Declarație prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.1990. Publicată în ediție oficială „Tratate Internaționale”, 1998, vol. 1.

⁴ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 Iulie 1994, Republicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.78 din 29.03.2016, Art.nr.140.

Așadar, procedura de constituire a Parlamentului în dubla sa ipostază este strict determinată atât pe plan al dreptului internațional public, cât și pe plan al dreptului constituțional și, implicit al dreptului electoral, instituție juridică a dreptului constituțional.

Acum problema a doua legată organic de prima: cine și în ce condiții, pe cale legală poate fi investit cu mandat de exercitare a prerogativei legislative a Suveranității naționale.

Această problemă teoretică și juridică cu profunde semnificații practice în procesul de exercitare a suveranității naționale prin reprezentare își are rădăcinile în practica constituțională încă din antichitate. Astfel, Solon în Sparta a făcut reforma constituțională nu „pentru a stabili cine trebuia să aleagă, ci pe cei care puteau fi aleși”¹.

În prezent, art.38 alin.(3) din Constituție stabilește că „Dreptul de a fi ales le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot în condițiile legii”. Iar sub aspect al dreptului comparat în România conform art.37, alin.(1) din Constituție „Au dreptul de a fi aleși cetățenii cu drept de vot”².

Acest drept universal de a fi ales își găsește reglementările atât în normele dreptului internațional public cât și în dreptul constituțional.

Astfel, art.21 din Declarația Universală a Drepturilor Omului stabilește: „(1) Orice persoană are dreptul să participe la conducerea treburilor publice ale țării sale, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți aleși. (2) Orice persoană are dreptul la acces, în condiții de egalitate, la funcții publice ale țării sale”.

Aceste drepturi se regăsesc reglementate și în Constituția Republicii Moldova. În conformitate cu prevederile art.39: „(1) Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor. (2) Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică”.

În acest context două precizări de rigoare se impun:

Primo. Exercițarea suveranității naționale în mod direct, nemijlocit de către Popor- proprietarul suveranității. Apoi aici ea este exercitată de către toți cetățenii cu drept de vot.

Secundo. Exercițarea suveranității naționale „și prin organele sale reprezentative (art.2, alin.(1) „prin reprezentanții săi” (art.39 alin.(1) din Constituție”.

Aici tocmai și se pune problema: „cine pot fi aleși cei care exercită suveranitatea națională prin reprezentare. Și, aceasta deoarece, această prerogativă inerentă suveranității naționale, adică exercitarea puterii legislative prin reprezentare. Această prerogativă impune față de „cei care pot fi aleși” nu numai calitatea de cetățean, vârstă, precum și domiciliu.

Activitatea legislativă „nu poate fi fructul unor improvizații de moment, ci presupune o foarte temeinică examinare a măsurilor propuse și o evaluare cât mai corectă, făcută de către un organ autentic reprezentativ al voinței corpului social, a consecințelor aplicării lui”³.

Astfel, nucleul, generatorul activității de executare a puterii legislative este „organul autentic reprezentativ al voinței corpului social”, adică deputații, în obligația și competența cărora ține „temeinica examinare a măsurilor propuse” în actele Parlamentului și, implicit, „a consecințelor aplicării lui”

3. *Puterea de stat element de drept al statului*

Statul în conceptul doctrinei, precum și a dreptului constituțional ca ramură fundamentală a

¹ MONTESQUIEU. Despre spiritul legilor. București: Antet, 2013. ISBN 978-973-636-447-2., p.19

² Constituția României din 8 Decembrie 1991, Republicată în Monitorul Oficial nr.767 din 31 Octombrie 2003.

³ DRĂGANU Tudor. Drept constituțional și instituții politice. Tratat elementar. Vol.1. București: SC Lumina Tipo SRL, 2000., p 48

sistemului dreptului semnifică dimensiunea specifică și esențială a societății politice, societatea care a rezultat din fixarea pe un teritoriu determinat a unei colectivități umane relativ omogene, întruchipând națiunea și care este guvernată de o putere instituționalizată fiind, având capacitatea și mijloacele de a exprima și de a realiza voința unei părți din colectivitate ca voință generală¹.

Rezultă, deci, cu claritate că statul ca instituție politică cuprinde trei elemente constitutive care „condiționează atât apariția acestuia: națiunea, teritoriul, autoritatea politică exclusivă sau suverană”².

Astfel, mai pe larg aceste elemente sunt: „1) Națiunea – ca dimensiune demografică a statului; 2) Teritoriul – dimensiunea materială; 3) puterea de stat – dimensiunea politico-juridică”³.

Urmând tema cercetării, în prezentul comunicat, nu ne vom opri la examinarea primelor două elemente constitutive ale statului și doar la puterea de stat. Se impune cu necesitate și claritate definirea noțiunii „putere de stat”.

Astfel, puterea de stat „desemnează ansamblul sau sistemul relațiilor de putere constituite într-o societate istoricește determinată, exprimând autoritatea pe care un individ sau un grup de indivizi o are asupra altora pentru realizarea unui scop comun asumat de membrii colectivității sau impus acestora de către cei care exercită puterea”⁴.

În această calitate, puterea de stat îmbracă următoarele trăsături generale: a) puterea socială; b) caracter de putere; c) putere de constrângere; d) putere de a exprima și realiza voința ca voință de stat; e) caracter organizat; f) caracter suveran.

Respectiv, ne vom referi doar la caracter suveran al puterii de stat – calitate ce derivă din natura suveranității naționale.

Suveranitatea – condiție imanentă a puterii de stat. Această trăsătură generală a puterii de stat implică două ipostaze fundamentale, dialectic conexate în unitatea lor: a) supremația și b) independența puterii de stat.

a) **Supremația puterii de stat** desemnează însușirea puterii de a fi superioară și dominantă față de orice alte puteri (autorități) sociale constituite în interiorul statului. Astfel, supremația puterii constă în competența acesteia de a stabili și rezolva toate problemele vieții social-economice și politice prin rânduieli obligatorii pentru întreaga societate de a reglementa statutul juridic al cetățenilor săi, precum și a cetățenilor străini sau apatrizi precum și dreptul de a dispune de toate resursele materiale aflătoare pe teritoriul țării⁵.

b) **Interdependența puterii de stat** – desemnează dreptul deplin, exclusiv și nelimitat, decât prin forța normelor și principiilor internaționale, al fiecărui stat de a decide în toate problemele interne și externe după libera sa apreciere și potrivit cu interesele proprii, fără imixtiunea sau constrângerea exercitată de o altă putere statală sau suprastatală⁶.

Rezultă, deci, cu claritate că puterea de stat întrunește următoarele proprietăți inerente: unicitatea, indivizibilitate, imprescriptibilitatea, supremația și independența.

Unicitatea puterii de stat rezidă în caracterul ei suprem și unic pe teritoriul statului.

¹ DRĂGANU Tudor. Drept constituțional și instituții politice. Tratat elementar. Vol.1. București: SC Lumina Tipo SRL, 2000, p. 116

² DELEANU Ion. Drept constituțional și instituții politice. Tratat. Vol.2. București: Europa Nova, 1996. ISBN 973-9183-36-0., pp. 12-13

³ ARSENI Alexandru. Drept constituțional și instituții politice. Tratat. Vol.1. Ed. a 2-a, rev. Chișinău: CEP USM, 2019. ISBN 978-9975149-39-6, , p.176

⁴ BOURDEAU G. Traite de science politique. 1-er. Librairie jurisprudence. Paris, 1966, nr.406., p. 257

⁵ DELEANU Ion. Drept constituțional și instituții politice. Tratat. Vol.2. București: Europa Nova, 1996. ISBN 973-9183-36-0., pp. 71-72

⁶ PRELOT Marcel. Sociologie politique. Paris: Dalloz, 1973., p. 46

Indivizibilitatea, puterea de stat nu se partajează cu nici o altă entitate politico-juridică.

Imprescriptibilitatea rezidă în faptul că doar instituțiile legal și legitim constituite pot exercita atribuțiile puterii de stat. Orice altă situație echivalează cu uzurparea puterii de stat, fapt penal calificat.

Independența puterii de stat derivă din caracterul inalienabil al suveranității naționale.

Concluzii generale. Orice societate umană organizată în respectivul stat, în mod natural, precum și juridic cuprinde trei elemente cu încărcătura clar determinată. Practica constituțional-etatică a demonstrat, cu argumentele științifice de rigoare că aceste elemente sunt: a) Națiunea – dimensiunea umană; b) Teritoriul – dimensiunea materială și e) Suveranitatea – dimensiunea juridică. Și dacă primele două elemente sunt elemente de fapt, naționale, apoi cea de a treia – suveranitatea – este de drept, creație a națiunii.

În aceste circumstanțe deducem următoarele concluzii:

1. Condiția definitivă a existenței, coeziunii și bune organizări funcționale a societății umane constituite în respectivul stat este suveranitatea, exprimată prin sintagma „suveranitate națională”.
2. Suveranitatea națională cuprinde, indivizibil, proprietăți inerente spiritului său: unicitatea, indivizibilitatea, caracterul inalienabil și cel imprescriptibil.
3. Suveranitatea națională aparține poporului care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative în formele stabilite de constituție.
4. În cazul exercitării prin reprezentare, suveranitatea națională „îmbracă” forma de „putere de stat”. Astfel, puterea de stat este în fond forma suverană instituțională a suveranității naționale.
5. În calitate de formă instituțională a suveranității naționale, puterea de stat suverană îmbracă și ea proprietăți indispensabile care derivă din proprietățile suveranității naționale. Aceste proprietăți sunt: unicitatea; indivizibilitatea; imprescriptibilitatea, supremația și independența.
6. Puterea de stat este condiția necesară care derivă din natura suveranității naționale în condițiile exercitării ei prin reprezentare legală, raport dialectic de coordonare în exercitarea voinței Naționale Generale.
7. Exercițarea suveranității naționale prin reprezentare este o delegare a prerogativelor, poporul rămânând proprietarul suveranității, de unde și derivă în mod natural, legal și legitim dreptul de control al poporului asupra activității organelor etatice.

Referințe bibliografice:

1. ARSENI Alexandru. Drept constituțional și instituții politice. Tratat. Vol.1. Ed. a 2-a, rev. Chișinău: CEP USM, 2019. ISBN 978-9975149-39-6
2. BOURDEAU G. Traite de science politique. 1-er. Librairie jurisprudence. Paris, 1966, nr.406.
3. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 Iulie 1994, Republicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.78 din 29.03.2016, Art.nr.140.
4. Constituția României din 8 Decembrie 1991, Republicată în Monitorul Oficial nr.767 din 31 Octombrie 2003.
5. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 Decembrie 1948. Aderat la Declarație prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.1990. Publicată în ediție oficială „Tratate Internaționale”, 1998, vol. 1.
6. DELEANU Ion. Drept constituțional și instituții politice. Tratat. Vol.2. București: Europa Nova, 1996. ISBN 973-9183-36-0.
7. DRĂGANU Tudor. Drept constituțional și instituții politice. Tratat elementar. Vol.1. București:

SC Lumina Tipo SRL, 2000.

8. MONTESQUIEU. Despre spiritul legilor. București: Antet, 2013. ISBN 978-973-636-447-2.
9. PRELOT Marcel. Sociologie politique. Paris: Dalloz, 1973.
10. STERE Constantin. Curs de drept constituțional. Chișinău: Cartier juridic, Tipograf. „Bons Offices”, 2016. ISBN 978-9975-79-951-5.